

Вікторія ДУРКАЛЕВИЧ

"ВЕЛИКИЙ ШУМ" ІВАНА ФРАНКА: РЕКОНСТРУКЦІЯ БРАЗКОВОГО ЧИТАЧА

У статті проаналізовано особливості формування рецептивного простору навколо повісті І.Франка "Великий шум" на матеріалі українського літературознавчого дискурсу.

Повість "Великий шум" у читацькому середовищі кінця ХІХ – початку ХХ ст. сприймалася неоднозначно. Про ситуацію, яка склалася навколо цього твору, писав М.Мочульський: "Повість скоро після появи її перших глав, почала звертати на себе увагу неприродністю акцій, ситуацій, сцен, малюнком осіб, галюцинаційно-романтичним елементом та сороміцькими словами"¹. Повість "Великий шум" у тогочасному читацькому середовищі сприймалася як знак психічної катастрофи, незворотніх деструктивних процесів особистості автора, його хворобливої втоми й кінця творчого шляху. У сучасному літературознавчому дискурсі питання про зв'язок біографічного й творчого аспектів залишається актуальним. Яскравим прикладом дослідження, у якому подається спроба глибокого осмислення пізнього періоду Франкової діяльності, є книга Я.Мельник "З останнього десятиліття Івана Франка". Авторка веде мову про те, що "... без осмислення болісної драми Франкового життя на схилі віку, складної природи його душевного світу не увійти в непростий світ його творчості смеркальних років, не зрозуміти взаємин з багатьма сучасниками, зрештою, не збагнути до кінця величі І.Франка як людини на цій хресній дорозі життя, незбагненої сили могутності його духу..."² Повість "Великий шум" постає як багатомірне втілення періоду "смеркальних років" та "болісної драми Франкового життя на схилі віку".

Складність сприйняття (властиво, несприйняття) повісті "Великий шум" українською інтелгенцією зумовлювалася, перш за все, існуванням у її свідомості стереотипу Франка-народника, Франка-суспільника, Франка-борця, Франка-мораліста, Франка-вихователя нації і т. п. У літературознавчих студіях та спогадах його сучасників яскраво відображені емоційні відрухи здивування, обурення, співчуття. Адже креативні експериментування І.Франка, представлені у його прозі початку ХХ ст., не вкладалися у відомі для широкої публіки стереотипи Франка-"просвітника". М.Євшан намагався пояснити феномен Франкової діяльності за допомогою умовного її поділу. Він писав: "З двоякого становища мусимо оцінювати творчість Франка: зі становища історичного, епохи, до якої він належав, і його власного, індивідуального. Не приложивши обох сих мір до тої постаті, – ми не зможемо докладно її зрозуміти і оцінити або дамо неправильну її оцінку і зле її зрозуміємо. Річ в тім, що, беручи діяльність Франка в найширшому значінні того слова, ми бачимо в ній, властиво, двох людей: Франка – суспільного діяча і Франка – поета, творця. Тут

¹ Мочульський М. З останніх десятиліть життя І.Франка (1896 – 1916) // Мочульський М. Іван Франко. Студії та спогади. – Львів: Ізмарад, 1939. – С. 129.

² Мельник Я. З останнього десятиліття Івана Франка. – Львів, 1999. – 207 с.

дві вихідні точки для його оцінки всієї сорокалітньої праці³. Концепція "двох людей" добре спрацьовує, коли йдеться про феномен "Джеджалика" й "Мирона", але феномен власне Франка починає вимикатися з-під інтерпретаційного контролю запропонованої М.Євшаном моделі – у гру вступають стереотипи "суспільник-оптиміст-передбачуваний". Індивідуальна творчість починає (хоча на початку студій "Іван Франко. Нарис його літературної діяльності" М. Євшан наголошує на важливості розмежування опозиції суспільник/митець) детерминуватися образом "суспільного дяча". Результатом такої детермінації виступає чужорідність повісті "Великий шум", її неканонічність: "Або що се за настрої, в якому Франко писав "Великий шум", власне, розділи кінцеві тої повісті, які діють на читача як повна грози містична візія? Се настрої неначе чорної меланхолії, де чорні ворони залягають небо; настрої, який находить на душу несподівано, здавлює її як спазм і кладе перед очі дикі, страшні візії"⁴. Повість "Великий шум" стає віддзеркаленням розбіжності між теорією інтерпретації й практикою інтерпретації М.Євшана, який наголошував на тому, що "першим і останнім обов'язком критика єсть: уміти читати"⁵. Несприйняття Франкового твору підкреслюється й у висловлюваннях В.Дорошенка, який писав про те, що "без ґрунтового прочищення її (повісті "Великий шум" – В.Д.) від нав'язаної хворобою копрології друкувати її не можна було, а Франка нелегко було переконати в конечності тієї чистки"⁶. Особливо негативної оцінки зазнав один із ключових фрагментів повісті – відверте зізнання доньки перед своїм батьком: "І хоча чистка [...] обмежилася усуненням надто вже цензурних уступів і висловів, – наголошує В.Дорошенко, – проте у повісті все ж полишилися місця, що їх годилося б викинути, наприклад, опис шлюбної ночі старшої Суботівни, яка вийшла заміж за статтєво ненормального графа"⁷. Але невдале втручання мало парадоксально позитивні наслідки: саме цензурні фрагменти, відверті сцени й напівмістичні епізоди стали потужним джерелом сенсоутворень, структурним стрижнем усього твору. Не випадково І.Франко чинив значний опір щодо "чистки" повісті "Великий шум", адже виривання функціонально важливої частини із "живого" текстуального плетива означає, що неминуче відбудеться руйнація (отже, й спотворення) як авторської стратегії, так і комунікативної стратегії самого твору. Саме у цьому випадку яскраво спрацьовує один із семіотичних механізмів, який, за словами Ю.Лотмана, полягає у тому, що "звичним для читача способом моделювання дійсності митець протиставляє своє оригінальне

³ Євшан М. Іван Франко (Нарис його літературної діяльності) // Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика / Упор. Н.Шумило. – К.: Основи, 1998. – С. 135.

⁴ Там само. – С. 150.

⁵ Євшан М. Суспільний і артистичний елемент у творчості // Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика / Упор. Н.Шумило. – К.: Основи, 1998. – С. 24.

⁶ Дорошенко В. Іван Франко і Михайло Грушевський // Сучасність. – 1962. – № 2. – С. 12.

⁷ Там само. – С. 12.

розв'язання, яке він вважає більш істинним⁸. Проте саме ця істинність трактувалася сучасниками І.Франка як прояв недуги, а текстуальний простір повісті "Великий шум" поділявся на якісно нерівноцінні анклавні. Читачі (автори відповідних інтерпретаційних моделей) воліли багато разів "відвідувати" одні й ті ж текстуальні топоси повісті "Великий шум" й водночас із такою ж наполегливістю оминали інші – непривабливі, а точніше – незрозумілі, відлякуючі.

Для М.Мочульського Франкова повість "як цілість показує на упадок творчого духа Франка, але все ж таки, – продовжує він, – деякі картини, як, наприклад, їзда селом на маленькому візочку чортика-Годієри з гострим, лисячим носом, з цапиною борідкою, у брудно-сірому циліндрі, на тлі меланхолійної осінньої природи, або хоч би етнографічний, але поетично оброблений опис весілля з велетом-Дум'яком, який ставить собі на долоню дружину й обношує її по весільній хаті, манять наше око, хоч одночасно і непокоять фосфоричними блисками фантазії⁹. Дразливі моменти "Великого шуму", на відміну від М.Євшана та В.Дорошенка ("чорна меланхолія", "спазм", "нецензурщина"), М.Мочульський сприймає як належне, проявляючи навіть захоплення: "А вже не кажу про грандіозний жахом проймаючий малюнок-галюцинацію кровавого ока і з якою силою, драматизмом, несамовитого поезією вона описана Франком!"¹⁰. М.Мочульський толерує несподіваність Франкового твору, віддаючи перевагу психічним й біографічним чинникам виникнення візійного образу.

Надзвичайно цікавою й дещо несподіваною на тлі попередніх витлумачень можна вважати інтерпретацію Г.Хоткевича. Їй властива своєрідна імпресіоністична тональність, яку легко помітити уже на рівні заголовку – "Літературні вражіння". В імпресіоністичному стилі подається також спосіб представлення повісті "Великий шум": "Починаєш читати – і мов привели тебе, поставили перед великою картиною великого майстра і – залишили на самоті [...]. А довкола молитвенна тиша і чуєш мов би ще хтось великий стоїть за твоєю спиною і вдумчиво глядить туди ж, куди й ти. Се автор з тобою..."¹¹. Автора "Літературних вражінь" не влаштовує поверхнева (до кінця не обгрунтована) опозиція цікаве/нецікаве, вдале/невдале, зрозуміле/незрозуміле. Він, натомість, сприймає художній світ "Великого шуму" як цілісне утворення, а його комунікативну стратегію як інакшість, що змушує думати, досліджувати, шукати: "І всім нам, що звикли читати белетристику оптом, за чайком, уривчасто, без мисли, не поважаючи – всім нам нічого не скаже "Великий шум", окрім от собі поде-куди влучних картин (!). Але той, хто в тиші сумерку, глибоко і співчутливо задумується, то питає себе – якими вершинами літав

⁸ Лотман Ю. Типологія текстів і типологія внетекстових зв'язей // Лотман Ю. Структура художественного тексту. – Москва: Искусство, 1970. – С. 353.

⁹ Мочульський М. З останніх десятиліть життя І.Франка (1896 – 1916) // Мочульський М. Іван Франко. Студії та спогади. – Львів: Ізмарagd, 1939. – С. 130.

¹⁰ Там само.

¹¹ Хоткевич Г. Літературні вражіння // Літературно-науковий вісник. – 1909. – Кн. 2. – С. 396.

Франко і якими низинами повзав, і спробує піднятися на ті вершини і спуститися в ті низини – тому відкринуться страшні і, не боючись банальности скажу, криваві картини”¹².

У сучасних франкознавчих студіях "Великий шум" перебуває у центрі перетину двох яскравих інтерпретаційних позицій, заявлених у статтях Т.Пастуха "Печать недужого духу в повісті Івана Франка "Великий шум" та М.Легкого "Великий шум" Івана Франка: до поезики модернізму". Обидва дослідники визнають непересічність та винятковість цієї повісті у прозовій спадщині І.Франка. Але природу непересічності та винятковості вони витлумачують по-різному.

Т.Пастух намагається обґрунтувати надмір невмотивованих компонентів тексту, вдаючись до біографічної (етіологічної) моделі витлумачення "Великого шуму". Він пише про те, що "існують загальні закони художньої творчості, порушення яких із проекцією на діагноз дають змогу говорити про руйнівну дію хвороби"¹³. Т.Пастух пропонує низку гіпотетичних тверджень, які віддзеркалюють, на його думку, особливості форм вияву "недужого духу" у повісті "Великий шум", а саме: 1) надмір іронії, сатири, кпинів; 2) відсутність у деяких випадках причинно-наслідкових зв'язків, брак мотивації у вчинках персонажів; 3) відверте й незвичне як на творчість І.Франка введення сексуально-еротичного елемента; 4) присутність галюцинаційного елемента; 5) недоцільність опису весілля; 6) опущення "цензурної" планки. Але, не зважаючи на вказані вище особливості текстотворення, автор статті все ж таки знаходить й позитивні моменти, які роблять повість непересічним твором. "З одного боку, – вважає Т.Пастух, – психічна хвороба письменника негативно вплинула на його останню повість, пригальмувала почуття естетичної та етичної міри, у деяких випадках не дала змоги належним чином умотивувати поведінку героїв. З іншого боку, – дала й позитивний результат: значно посилила сатирично-викривальний резонанс, дала змогу відверто подати певну життєву проблему, відкрила шлях до утворення оригінальних, свіжих й високо сугестивних образних структур"¹⁴. У рецептивній моделі, запропонованій Т.Пастухом, урухомлюється інтерпретаційна схема під назвою "печать недужого духу". Для Т.Пастуха, так само, як і для М.Євшана, В.Дорошенка, М.Мочульського, Я.Мельник, авторська стратегія відчутно моделюється психічними й біографічними чинниками, переосмислення яких кидатиме додаткове світло на розуміння ідейно-естетичних особливостей пізніх Франкових творів.

Для М.Легкого специфіка "Великого шуму" полягає в тому, що цей художній текст "можна без перебільшення назвати синтезом усіх стильових та ідейно-естетичних пошуків письменника, своєрідним підсумком усього його

¹² Хоткевич Г. Літературні вражіння // Літературно-науковий вісник. – 1909. – Кн. 2. – С. 399.

¹³ Пастух Т. Печать недужого духу в повісті Івана Франка "Великий шум" // Українське літературознавство: 36. наук. праць. – 2001. – Вип. 64. – С. 26.

¹⁴ Там само. – С. 31 - 32.

творчого шляху"¹⁵. Науковець також виокремлює детермінанти цієї синтетичності: 1) тривалість часу творчості І.Франка, впродовж якого автор перебував у силовому полі кількох стилів (романтизм, натуралізм, реалізм, модернізм); 2) вибір жанру, який, з одного боку, на ширшому матеріалі дав змогу поставити чималу кількість екзистенційних проблем і відповідним чином вирішувати їх і, з іншого, сам став органічним наслідком їх утілення; 3) Франкові відчуття можливого відходу від творчості у формі прози, водночас активні самоспостереження і саморефлексії, пов'язані з наступом важкої недуги. Біографічні й психологічні елементи в інтерпретаційній моделі М.Легкого підпорядковуються концептові модернізму, надаючи хворобливим станам особистості митця конструктивного значення: "Франків модернізм окрім того, закорінений глибоко у психіці письменника. 1907 рік – переддень хвороби І.Франка, яка, попри трагедію особистості, стала водночас джерелом для цілої шерехи образів, для адекватного зображення психічних станів, що, зрештою й дало вагомий підстави ввести тогочасну прозу письменника, зокрема його "Великий шум", у парадигму модернізму"¹⁶. Ведучи мову про "переддень хвороби", М.Легкий вступає, таким чином, на "дражливу" територію спільних топосів, а отже, на територію інтерпретаційних ігор, правила котрих запроваджувалися іншими читачами-дослідниками. Серед них – згадувана вже праця Т.Пастуха, з якою не до кінця погоджується М.Легкий, переводячи мінус-гіпотези опонента у плюс-твердження власного інтерпретаційного концепту: "Печать недужого духу" виявилася тут (йдеться про генезу модерністських образів. – В.Д.) не стільки деструктивним, як твердить Т.Пастух [...], скільки конструктивним чинником"¹⁷. Зауважимо, що коли інтерпретаційна стратегія Т.Пастуха спонукає відчитувати текст крізь призму бінарної опозиції доречно/недоречно, то пояснювальна техніка М.Легкого полягає в просіюванні проблемно-тематичної й образно-символічної тканини повісті "Великий шум" крізь філософсько-поетикальні й ідейно-естетичні засади модернізму. Наслідком такої переакцентації та переосмислення "Великого шуму" (особливо ідентичних топосів, образно-символічних структур, опрацьованих обома дослідниками) є розширення інтерпретаційного поля, отже, й поля розуміння тієї картини світу, що репрезентована І.Франком у повісті "Великий шум".

Комунікативне напруження з приводу надання першості літературному напрямкові, у силовому полі якого перебуває повість "Великий шум", спостерігаємо на прикладі літературознавчих розмислів, представлених Р.Голодом та Л.Гасвського. Згідно з Р.Голодом, "нецензурні" сцени "Великого шуму" є однозначною проекцією натуралістичного стильового компонента: "Із сексопатологічними проявами людської фізіології зустрічаємося і в повісті "Великий шум" (1907), в епізоді, коли дочка пана Суботи жаліється на чоловіка

¹⁵ Легкий М. "Великий шум" Івана Франка: до поезики модернізму // Українське літературознавство: Зб. наук. праць. – 2003. – Вип. 66. – С. 78.

¹⁶ Там само. – С. 81.

¹⁷ Там само.

і пише у листі до батька про свою першу шлюбну ніч [...]»¹⁸. Одночасно Р.Голод застерігає від акцентації лише цього натуралістичного утворення, дослідник пропонує занурити його як частину у більш складну й структуровану єдність, представлену концепцією синтезу¹⁹.

Іншого погляду на природу біологізму й фізіологізму у повісті "Великий шум" дотримується Л.Гаєвська. Дослідниці йдеться про те, що "натуралістичний біологічно-фізіологічний образ – жест в художній системі І.Франка продовжує виконувати певні естетичні функції і на початку 900-х років, наприклад, в історії невдалого шлюбу старшої доньки пана Суботи ("Великий шум")»²⁰. Але природу такого жесту Л.Гаєвська не зводить лише до проявів натуралістичної стильової формації: "По-перше, – слухно наголошує дослідниця, – біологічно-фізіологічний детермінізм – це не обов'язково все і весь натуралізм, по-друге, стосовно І.Франка, це не обов'язково повинен бути вплив Е.Золя. Вірогідніше буде припустити, що, як і пізнавально-аналогічне начало, цей художній принцип пояснюється не стільки впливом і запозиченнями, скільки об'єктивно-зумовленою спільністю, збігом окремих граней світовідчуття [...]»²¹. Із наведених вище інтерпретаційних схем видно, що "Великий шум" перебуває у неоднорідному рецептивному полі, яке функціонує на засаді контрасту: присутність позитивного твердження з приводу розшифрування того чи іншого коду (образу, ситуації, подієвої схеми, мотивації) обов'язково вказуватиме на існування мінус-твердження, на протилежну інтерпретаційну позицію.

Особливу увагу літературознавців привертає опис весільного обряду в повісті. З цього приводу існує низка різночитань, яка, знову ж таки, свідчить про особливість Франкової прози початку ХХ ст., її непередбачуваність й багатозначність. С.Єфремов веде мову про позірну "етнографічність" повісті "Великий шум"²². М.Гуняк, навпаки, підкреслює, що "весь малюнок (весілля – В.Д.) відзначається динамізмом, колоритною пластикою і особливо настроєністю. Автор явно любить у обряді, поділяє його і веселість, і певний драматизм"²³. Стаття М.Гуняка є також спробою характеристики повісті "Великий шум" з точки зору поетикального новаторства: "Названий твір, – пише дослідник, – завершує "повістевий шлях" Івана Франка і деякою мірою

¹⁸ Голод Р. Елементи натуралізму в структурі художніх творів І.Франка // Голод Р. Натуралізм у творчості Івана Франка: до питання про особливості творчого методу Каменяра. – Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2000. – С. 80 – 81.

¹⁹ Там само. – С. 92.

²⁰ Гаєвська Л. Іван Франко. Романтизм? Натуралізм? Реалізм? // Проблеми теорії та історії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 116 – 117.

²¹ Там само. – С. 117.

²² Єфремов С. Слівець боротьби і контрастів. Спроба літературної біографії й характеристики Івана Франка. – К., 1913. – С. 199.

²³ Гуняк М. Новаторство поетики повісті Івана Франка "Великий шум" // Франкознавчі студії / Ред. кол.: Є.Пшеничний (голов. ред), А.Войтюк, В.Винницький та ін. Вип. перший. – Дрогобич: Вимір, 2001. – С. 15.

може вважатися синтезом його художньої діяльності у цьому жанрі²⁴. Як знак завершального творчого етапу в ідейно-естетичних шуканнях у царині великих прозових форм сприймає "Великий шум" З.Гузар²⁵.

Окремий інтерпретаційний простір, пов'язаний із повістю "Великий шум", належить і тим літературознавчим дослідженням, які сформувався у підрадянський період. Серед науковців, які розглядають Франкову повість, можна назвати таких, як: І.Басс²⁶, Н.Жук²⁷, Є.Кирилюк²⁸, Ю.Кобилецький²⁹, О.Дей³⁰, Д.Чалий³¹, О.Білецький³². Звичайно, що праці вказаних авторів не позбавлені ідеологічного забарвлення й тендеційності. Повість "Великий шум" у контексті монологічно-тавтологічних комунікативних ігор звучується до виміру прокрустового ложа селянської тематики та класових непорозумінь; але їхня присутність у контексті українського літературознавства є одним із яскравих взірців закономірної змінності й диференціації рецептивного горизонту, який поступово формувався навколо Франкової повісті "Великий шум".

Окрему нішу формують ті дослідження, у яких простежуються типологічні явища, властиві для повісті "Великий шум". В.Бірчак розглядає повість як взірць мистецького втілення наскрізного для І.Франка образу борця-альтруїста³³. На типологію персонажів й сюжетних схем вказує також й Р.Чопик. Дослідник простежує наскрізність-повторюваність у структурі опозиційних відношень людина/стихийні явища³⁴. Відкритість повісті "Великий шум", її комунікативна спрямованість на творчий діалог із читачем породжують розширення інтерпретаційних меж й поглиблюють процеси

²⁴ Гуняк М. Новаторство поетики повісті Івана Франка "Великий шум" // Франкознавчі студії / Ред. кол.: Є.Пшеничний (голов. ред), А.Войтюк, В.Винницький та ін. Вип. перший. – Дрогобич: Вимір, 2001. – С. 12.

²⁵ Гузар З. Стежками життя і творчості Івана Франка. Пам'ятка для студента. – Дрогобич: Коло, 2004. – 142 с.

²⁶ Басс І. Художня проза Івана Франка. – К.: Наукова думка, 1965. – 312 с.

²⁷ Жук Н. Проза Івана Франка. – К.: Вища школа, 1977. – 173 с.

²⁸ Кирилюк Є. Вічний революціонер. Життя і творчість Івана Франка. – К.: Дніпро, 1966. – 420 с.

²⁹ Кобилецький Ю. Творчість Івана Франка. До сторіччя з дня народження (1856 – 1956). – К.: Держ. вид-во худ. л-ри, 1956. – 356 с.

³⁰ Дей О. Під враженням народної революції в Росії // Дей О. Іван Франко. Життя і діяльність. – К.: Дніпро, 1981. – С. 292 - 315.

³¹ Чалий Д. Франко і Некрасов // Творчість Івана Франка. Збірник статей. – К.: Вид-во Академії Наук Української РСР, 1956. – С. 277 - 322.

³² Білецький О. Художня проза Івана Франка // Слово про великого Каменяра. Збірник статей до 100-ліття з дня народження Івана Франка. – К.: Держ. вид-во художньої літератури, 1956. – С. 102 - 154.

³³ Бірчак В. Еволюція постаті борця в творах І.Франка // Франкознавчі студії / Ред. кол. Є.Пшеничний (голов. ред.), А.Войтюк, В.Винницький та ін. Випуск перший. – Дрогобич: Вимір, 2001. – С. 212 - 216.

³⁴ Чопик Р. Висновки: Ессе Ното // Чопик Р. Ессе Ното: Добра звістка від Івана Франка. – Львів, 2001. – С. 191 - 206.

сприйняття та розуміння, осягнення специфіки її (повісті) смислового плетива. Для Т.Гундорової повість "Великий шум" є втіленням глобальних протиставлень, поетикальних експериментів та оригінальних проблемно-тематичних розв'язків, властивих для креативної парадигми І.Франка початку ХХ ст. Дослідниця пише про те, що "пізніша повість Франка "Великий шум" ще більше занурює суспільну проблематику в психологічні передчуття, страхи, стихійні інстинкти. Особливу роллю при цьому виконують узагальнені метафоричні образи і аналогії"³⁵. З'ясування особливостей образної й тематичної типології засвідчують тяжіння творчого мислення письменника до синтезування й еволюції, які сприяли появі цілком оригінальних творів І.Франка у пізній період його літературно-культурної діяльності.

Підсумовуючи зміст викладеного вище матеріалу, вкажемо на те, що повість "Великий шум" є відкритою художньою структурою у Франковій прозі початку ХХ ст. Складність та несподіваність комунікативної стратегії "Великого шуму" була причиною полярних реценсій тексту: від обурення й звинувачувальних закидів до бурхливого зацікавлення й суперечок з приводу "доречнішого", "точнішого" витлумачення того чи іншого функціонального топосу "Великого шуму". Повість "Великий шум" формує власного зразкового читача, активізуючи навколо себе багатогаспектне інтерпретаційне поле. Особливості поетикального малюнка повісті "Великий шум" у контексті Франкової прози кінця століття стали об'єктом маніфестованих (де)канонізаційних процесів. Внаслідок чого текстуальний простір "Великого шуму" опинився у напруженій інтерпретаційній ситуації, маркованій промовистою діадою "печать недужого духу" – "взірець модернізму". Феномен "Великого шуму", таким чином, полягає у безперервному функціонуванні завдяки найрізноманітнішим метапрочитанням, по-різному виявляючи природу своєї відкритості: від промовистого багатоголосся до не менш промовистої мовчанки.

Вікторія Дуркалевич. "Большой шум" Ивана Франко: реконструкция идеального читателя

В статье проанализировано особенности формирования рецептивного пространства вокруг повести И.Франко "Большой шум" на материале украинского литературоведческого дискурса.

Viktoriya Durkalevych. "The Great Noise" by Ivan Franko: the Reconstruction of the Ideal Reader

In the article the peculiarities of the form of the receptive space around I.Franko's story "The Great Noise" has been analyzed. The article deals with the Ukrainian literary discourse.

³⁵ Гундорова Т. Франко – не Каменяр. – Мельбурн: Університет імені Монаша, відділ славістики, 1996. – С. 124.